

De bouw van de Kapelkerk begon aan het eind van de 15^e eeuw en duurde tot ongeveer 1540. Het was oorspronkelijk een OLVrouwkapel. Rond 1500 is in de kerk een altaar voor St Jan de Doper geplaatst, waarna ook de naam Jankapel werd gebruikt. Na de reformatie sprak men van Kapelkerk of kortweg Kapel. In 1707 is aan de noordzijde een dwarsarm aangebouwd met een fraaie bank voor de notabelen die natuurlijk recht tegenover de preekstoel moesten zitten. Ook is toen het achtzijdige klokken-torentje geplaatst. In 1760 is de kerk t.g.v. uit de hand gelopen loodgieters-werkzaamheden op het dak vrijwel geheel uitgerand. Na de herbouw in 1762 is de kerk van buiten, vooral aan de kant van de Kapelsteeg, nog wel herkenbaar gebleven als een gotische gebouw, maar het interieur is geheel in classicistische stijl vernieuwd. Daarna is de kerk praktisch onveranderd gebleven; alleen zijn begin 20^e eeuw gehandschilderde ramen aangebracht, vervaardigd door atelier Bostman in Haarlem. De twee meest opvallende onderdelen van de inventaris zijn het orgel en de preekstoel. Over het orgel lachelijk meer. De preekstoel is geschonken door Jantje de Volder uit dankbaarheid voor het feit dat haar huis bij de brand gespaard was gebleven. Zij woonde in het nog bestaande huis met de trapvel aan de overzijde van de Kapelsteeg op de hoek met de Laar. Zo is de Kapelkerk in het bezit gekomen van een uitzonderlijk rijk gemeden notenhouten preekstoel die u zeker een van dichtbij moet bekijken als u dat al niet eens gedaan hebt.

Nu het orgel. Eerst een paar woorden over het orgel i.h.a. Een orgel is een mechanisch blaasinstrument waarbij de lucht niet uit de longen van de speler komt maar via een blaasbaly die door de speler zelf (bij klavierorgels) of door een tweede persoon (bij potereorgels) werd bediend. Tegenwoordig wordt het pompwerk door een motor verzorgd. De klank ontstaat door het aanblazen van de orgelpijpen. Welke pijpen klinken bepaalt de speler door de treksen van het klavier in te drukken. Er zijn meerdere rijen pijpen, van verschillende toonhoogtes en klankkleur, de zgn. registers. Veel orgels hebben meer dan 1 klavier en meestal ook een pedaalklavier dat met de voeten bespeeld wordt. Het orgel hier in de Kapelkerk bijv. heeft 2 klavieren en een pedaal, 19 registers en

omvat zón 1300 pijpen.

Het orgel is al in de Oudheid ontstaan in Alexandrië en werd in de ME herontdekt als geschikt instrument om lezing met te begeleiden. In de loop van de 15^e eeuw kreeg het orgel de vormen en kenmerken die het in grote lijnen nog heeft. Aanvankelijk waren de orgels geplaatst in de tribune van het altaar, waar zich de liturgie volbrak. In de grote kerk kunt u dat nog zien: het kleine orgel uit 1511 bevindt zich op de hoek van lezing en transept. Het waren meest kleine orgels, waarvan niet veel meer werd verwacht dan lezingbegeleiding en af en toe een kort stuk ter afwisseling van het lez. Na de reformatie schuifde men de orgels aanvankelijk niet. Ze werden gezien als ^{reel} katholiek en dus duivels reliek. Men zong de psalmen m.b.v. een voorzanger, met vaak erbarmelijke resultaten. Pas in de loop van de 17^e eeuw is men na jarenlange hevige discussie het orgel gaan gebruiken om de gemeentenzang te begeleiden. Zo ontstond de behoefte aan grote, krachtige orgels die de hele ruimte met klank konden vullen. Een van de eerste voorbeelden is het grote orgel in de Grote Kerk uit 1645.

Het orgel hier in de Kapelkerk is het stand gehouden in 1762, dus gelijkt met de herbouw van de kerk na de brand. Ook dit orgel is een schenking, ditmaal van jonkvrouw Johanna Jeurkuida de Chastelain, die wel als voorwaarde stelde dat het een 1^e klas-orgel zou worden. Zo kreeg de Kapelkerk een orgel, gebouwd door de toen beste en bekendste orgelmaker van Nederland, Christian Müller, die in 1738 het toen al een nu nog wereldberoemd orgel in de St. Bavo in Haarlem had gebouwd. Het is Müllers laatste orgel. Hij is gestorven voor het helemaal af was. Zijn zoon Pieter Müller heeft het voltooid. Het instrument is in 1882 door de Algemeene orgelbouwer Ypma veranderd, maar met veel respect voor het werk van Müller. In die vorm is het orgel nu al lang geleden gereconstrueerd. Het uiterlijk is bijzonder: een enorme architectonische omlijsting van het op zich helemaal niet zo grote orgel die de hele westwand vult. Het is allemaal hout, ook de delen die er uit zien als marmer. Het is een prachtig orgel dat veel meer schoonheid kan genieten als het niet, bepijpetijken wijze, in de schaduw stond van de wijde zijd befaamde orgels in de Grote Kerk.